

Årsfesttale den 7. oktober 2005.

Kære minister, kære gæster, mine damer og herrer

Lad mig indlede med at konstatere at universiteterne stadig står højt på den offentlige dagsorden. Vi glæder os i universitetsverdenen – og vel i uddannelsessektoren generelt – fortsat over, at store dele af samfundet kan se, hvor påtrængende det er at foretage en massiv satsning på uddannelse og forskning. Vi hører også fortsat, at der fra stort set alle politiske partier og grupperinger i samfundet er et klart indset behov for nødvendigheden af at investere yderligere i forskning og uddannelse for derigennem at være med til at sikre grundlaget for den velstand og velfærd, som vore børn og børnebørn skal nyde godt af.

I den forbindelse bliver der talt en del om forskningsindsatsen, men jeg vil i dag koncentrere mig primært om uddannelsessiden.

Og når vi taler uddannelse på universiteterne, så kan vi ikke undgå at forholde os til det faktum, at mange af de studerende, der starter på et universitetsstudium, ikke gennemfører. Rektorkollegiet, der jo er de 12 danske universiteters fælles talerør, valgte for nogle måneder siden at offentliggøre nogle af resultaterne af et såkaldt nøgletalsprojekt – en frivillig sammenligning – ofte refereret til som benchmarking - mellem universiteterne på udvalgte områder som f. eks. Forskningspublicering, Gennemførelsesprocenter, Studietider, osv. Her var det i første omgang universiteternes gennemførelses- og frafaldsprocenter, der kom i offentlighedens søgelys.

Tro mig når jeg siger, at der lå et stort arbejde bag blot det at nå til enighed blandt universiteterne om en fælles opgørelsesmetode for frafald. Frafalet kan opgøres på mange måder, som hver især har sin egen logik.

Det er vigtigt for mig indledningsvist at understrege, at der med studiefrafalet ikke er tale om et simpelt ressourcestab eller om en stor gruppe unge, som dermed dropper ud af en uddannelse til fordel for bistandshjælp eller andet, når de – formentlig efter lang tids svære overvejelser - tager den vanskelige beslutning at stoppe med deres universitetsuddannelse. Det handler om unge – typisk 1-2 år inde i studiet - som finder ud af, at det

valgte studium ikke lige var noget for dem, eller at deres evner og interesser passer bedre med et andet studium. Faktisk er det værd at bide mærke i, at 80 % af de, der starter på en videregående uddannelse, gennemfører en videregående uddannelse. For en væsentlig del af disse er det dog ikke den uddannelse, de oprindeligt startede på. Analyser på enkelte fagområder her på universitetet viser eksempelvis også, at ca. 20 % af de nye studerende har været indskrevet på et andet studium tidligere.

Disse kendsgerninger skal dog ikke tjene til at bortforklare, at vi står over for en alvorlig udfordring – for det gør vi. For Syddansk Universitet kunne vi konstatere, at sammenligningen viste, at gennemførelsen på Det Naturvidenskabelige og Tekniske Fakultet var i den bedste halvdel i Danmark, men at det modsatte var tilfældet for vore humanistiske og samfundsvidenskabelige studier. Og dette er ingenlunde tilfredsstillende eller acceptabelt.

Vi har på universitetet gennem flere år haft søgelyset rettet mod frafaldsproblematikken, og fakulteterne har så at sige ”testet” forskellige indsatser til at mindske frafaldet. Desværre må vi konstatere, at vi endnu ikke har fundet vidundermedicinen, men vi fortsætter ufortrødent vores jagt på den.

Vi har først og fremmest forsøgt os med at lade underviserne have en tættere kontakt til de enkelte studerende. I den forbindelse vil jeg også gerne fremhæve, at vores studerende på de mindre campusser i Kolding, Esbjerg og Sønderborg automatisk drager fordel af den nære kontakt til medstuderende, til forskerne og underviserne og til medarbejderne i studiesekretariatene.

Vi kan også konstatere, at jo større og mere konkrete overvejelser en studerende under studieforløbet gør sig om karrieren efter afsluttet studium, og jo tydeligere en mulig karrierevej forekommer efter endt studium, desto mindre er sandsynligheden for frafald. Derfor forsøger vi blandt andet i et samarbejde mellem fakulteterne og universitetets Karrierecenter allerede i starten af studietiden at sætte øget fokus på karriereveje og senere i studieforløbet – og faktisk også efter afsluttet studium - at tilbyde en egentlig karrierevejledning.

Kurser i studie- og læseteknik er en anden indsats sammen med sociale tiltag i form af studie- og kontaktgrupper og studiesamtaler med de videnskabelige medarbejdere.

Vi håber, at de mange tiltag vil vise sig at bære frugt. Vi SKAL have frafaldet og forsinkelserne bragt ned!

Endvidere har ministeriet nu med den nye adgangsbekendtgørelse givet os nogle nye instrumenter, som giver os grundlag for at sikre et bedre match mellem studerende og studium/universitet. På Syddansk Universitet har vi netop igangsat et arbejde med en videreudvikling af optagelsesproceduren. Det sker ud fra den erkendelse, at det bedste studieforløb også forudsætter, at man har foretaget et meget velovervejet valg af studium og kommer med de rette kompetencer. Vi kalder det nye optagelsessystem for "Det Bedste Match". Vi vil gå alle studier igennem for at se, om der kan være behov for at fastsætte særlige karakterkrav - udover de via adgangsbekendtgørelsen fastlagte minimumskrav - eller for en særlig optagelsesprocedure. På f.eks. journalistik, medicin og idræt har vi haft succes med særlige prøver og samtaler i forbindelse med optagelsen, og denne særlige optagelsesprofil på SDU vil vi gerne videreudvikle og gøre til et varemærke for universitetet.

Jo – metoder til at mindske frafaldet og forøge gennemførelsen har høj prioritet på Syddansk Universitet, og hele denne problemstilling vil få en fremtrædende plads i den udviklingskontrakt, vi skal indgå med videnskabsministeren for den næste treårsperiode fra og med 1. januar 2006.

Vender vi os lidt væk fra statistikken over dem, der forlader os i utide, og retter blikket mod dem, der vælger os ved sommerens optag, så kan vi igen i år konstatere en stigning i antallet af ansøgere til Syddansk Universitet. Således var der i år 13 % flere ansøgere i.f.t. sidste år, som ønskede at læse videre på Syddansk Universitet, herunder en meget glædelig stigning i antallet af 1. prioritetsansøgere. Dette resulterede i en samlet fremgang i optaget på ca. 10 %. Vi glædede os også over, at der var fremgang i alle fire campusbyer.

Årets fremgang i optaget er som bekendt ingen enlig svale. Det er 6. år i træk, at Syddansk Universitet har fremgang i optaget, og vi kan nu konstatere, at optaget er steget med ca. 25 %, siden dannelsen af Syddansk Universitet i 1998.

Hvorfor har SDU haft denne store fremgang på uddannelsesområdet? Det er der givetvis flere grunde til, men vi tror selv på, at en af hovedårsagerne har været, at det gennem mange år har været vigtigt for universitetet at produktudvikle og justere vores uddannelsesudbud, så vi følger med tiden og omverdenens behov for nye kompetencer. Vi gennemgår hvert år vores uddannelsespalet, og vi er samtidig yderst opmærksomme

på at reagere på forventede nye behov på arbejdsmarkedet. Nye uddannelser kommer til og ukurante uddannelser bliver udfaset.

Nye uddannelser skal godkendes af Videnskabsministeriet. Det så vi gerne afskaffet, men indtil det sker, må vi leve med processen, også selv om vi af og til fornemmer en vis træthed i ministeriet, når ”de der hyperaktive folk fra Syddansk Universitet kommer med endnu en stak nye uddannelser”. Det kan indimellem føles som om, at ministeriet helst ser, at vi tager den lidt med ro på dette felt og forholder os mere passivt – men jeg kan godt love jer: Det gør vi ikke!

Vi skal på universitetet nok sikre fagligheden. Det er jo os, der står med risikoen og tabet, hvis en investering i et nyt og forventet perspektivrigt område viser sig ikke at kunne tiltrække tilstrækkelig med studerende. Syddansk Universitets evne til og ønske om at være lidt forudseende og gå nye veje betyder, at vi formentlig er det universitet i Danmark, som har den højeste grad af fornyelse af vores uddannelsesudbud., herunder i særlig grad humanistiske uddannelser rettet mod nye beskæftigelsesområder. Således er 40 % af de humanistiske studerende optaget på uddannelser, som ikke eksisterede før år 2000. Det kalder vi fornyelse! Og det vidner da om en stor omstillingsparathed og -evne.

Vi er som bekendt også i gang med et stort projekt, som startede med dannelsen af Syddansk Universitet, nemlig at forsyne Sydjylland med et bredt udbud af universitetsuddannelser. Det var hovedformålet med universitetsfusionen i 1998, og det betyder, at vi hele tiden må udvikle nye uddannelser og forskningsmiljøer på de jyske campusser. Også af den grund må man i Videnskabsministeriet acceptere, at Syddansk Universitet er meget mere aktiv med uddannelsesudvikling end et dansk gennemsnitsuniversitet.

Og nu til fagligheden og kvaliteten i uddannelserne. Vi har i løbet af 2005 gennemført en større auditering af universitetets uddannelser, hvor fokus rettes mod vores mekanismer til kvalitetssikring og kvalitetsudvikling af uddannelserne. Vi har gennemført en selvevaluering – en ikke helt lille opgave, som, jeg ved, har kostet mange ressourcer ude i de faglige miljøer. Sidst på året modtager vi den afsluttende rapport fra Evalueringsinstituttet, som også vil rumme anbefalinger om, hvor vi kan forstærke indsatsen for at sikre kvaliteten i uddannelserne. Vi er dog allerede så småt gået i gang

med nye tiltag på baggrund af erfaringerne fra selvevalueringen. Vores første indsats i den forbindelse vil være rettet mod studiestarten.

Vi vil og skal holde den faglige fane højt! Ellers kan vi hverken tiltrække studerende eller være en attraktiv samarbejdspartner for andre forskere eller det omgivende samfund. Vi er på Syddansk Universitet meget opmærksomme på dette. Vi er følsomme overfor den kritik, der for nogle desværre forekommer oplagt, men som er ganske urimelig: at de faglige miljøer på de mindre campusser ikke er store nok og dermed ikke har den nødvendige kritiske masse. Denne kritik er forfejlet. På Syddansk Universitet har vi netop en særlig opmærksomhed rettet mod dette. De faglige miljøer i de jyske byer er i særlig grad eksponerede blandt andet på grund af deres geografiske placering. Det giver en generelt større transparens og opmærksomhed, og det er med til at sikre, at vi hele tiden sætter fagligheden højt. Få – men synlige forskningsmiljøer. Det er udgangspunktet. Arbejdsdeling og synergi på tværs af universitetet er andre kodeord.

Placeringen af det nationale iværksætterakademi IDEA på vores campus i Kolding er et lysende eksempel på, at en mindre campus sagtens kan skabe forskningsmæssige spidskompetencer. Oprettelsen af det nationale maritime forskningscenter i Esbjerg er et andet eksempel på det samme. Bestyrelsen drøfter i øvrigt i disse måneder en videre udvikling af de jyske byers faglige profiler, så de fremover hver for sig vil have en mere unik profil, som vil udgøre rammen for den enkelte campus' videre udvikling.

Med et lavt uddannelsesniveau i Danmark, hvor hele 15 % af den voksne befolkning fortsat ikke får nogen form for uddannelse efter folkeskolen, og med relativt lave overgangsfrekvenser fra folkeskole til gymnasium og fra gymnasium til videregående uddannelse uden for de store universitetsbyer, så har Syddansk Universitet fortsat en særlig opgave og forpligtelse. Jeg er overbevist om, at universitetets tilstedeværelse i flere byer i regionen er en helt afgørende faktor for at hæve uddannelsesniveauet.

For de akademiske uddannelser kan vi sige, at det, de unge først og fremmest får med sig, er en generel evne til at sætte sig ind i og overskue komplekse problemstillinger. De er omstillingsparate, har fokus på problemformulering og problemløsning og er trænet i en analytisk og struktureret tilgang til nye opgaver. Det er der brug for rigtig mange steder i det danske samfund. Og i takt med omstillingen af det danske arbejdsmarked til videnintensive arbejdspladser bliver disse kompetencer ikke mindre efterspurgt. Universiteterne står altså som leverandører til samfundet af en væsentlig ressource: unge

mennesker med generelle akademiske kvalifikationer kombineret med specialkompetencer inden for et særligt fagområde.

Universitetet og andre uddannelsesinstitutioner kan levere råmaterialet til vidensamfundet – men for at resten af samfundet kan drage nytte af denne viden, så skal I ansætte vores kandidater. Desværre tøver mange, både offentlige og private arbejdsgivere med at gøre det – og det gælder i særlig grad i Syddanmark. Jeg anser det for en af de allervigtigste opgaver for det nye syddanske Vækstforum at medvirke til at ændre dette billede. Uden videnmedarbejdere, intet vidensamfund!

Til vore studerende vil jeg sige, at I ikke skal være bange for at bryde grænser og gå efter lidt andre karriereveje, end det I umiddelbart forestillede jer, da I startede med at læse. I kommer med stærke kompetencer, som er efterspurgt mange steder i samfundet – nogle steder skal I måske ud og gøre et stykke pionerarbejde som akademikere og dermed fungere som en slags isbrydere, men det skal nok komme, hvis I er åbne for de mange muligheder, som rent faktisk er der. Og tiden arbejder for jer.

At nyttiggøre viden, at få øget uddannelsesniveaue, at få styrket forskning og udvikling og at få flere iværksættere, det var blandt bevæggrundene til, at regeringen nedsatte Globaliseringsrådet, der har som mål at udarbejde en vision og strategi for at udvikle Danmark til et førende vidensamfund. Jeg hilser dette initiativ meget velkommen, og jeg er glad for, at statsministeren prioriterer det så højt, at han har sat sig i spidsen for dette arbejde sammen med bl.a. videnskabsministeren. Jeg mener dog også, at det eneste, der virkelig kan løfte os, er et klart og økonomisk viljestærkt vækstscenario båret igennem af et bredt flertal i Folketinget. Det er nødvendigt med en langsigtet satsning, som i mange år fremover vil satse på at øge undervisning inden for et fleksibelt system som både omfatter grunduddannelser, universitetsstudier, forskeruddannelse og efter- og videreuddannelse.

I forbindelse med fremlæggelsen af regeringens finanslovsforslag for nylig, var universiteterne som bekendt kritiske i.f.t. den reelle størrelse af bevillingerne til sektoren og dermed til forskning og videregående uddannelse. Det førte bl.a. med sig, at projektøren blev drejet 180 grader og rettet mod de enkelte universiteters opsparing. På Syddansk Universitet har vi de seneste år formået at skabe en opsparing et pænt stykke over de 100 mio. kr. At det nu skal problematiseres, undrer mig noget.

Enhver virksomhed vil finde det ganske naturligt, at man har en reserve – både til at konsolidere sig med og til at foretage nye investeringer for. De over 100 mio. kr. lyder måske umiddelbart af meget. Tro mig, det er det ikke, hverken i forhold til et budget på 1,5 mia.kr., og slet ikke når man først går bag om tallene, som bl.a. rummer beløb, der er disponeret til eksempelvis medfinansiering og videre indlejring af eksternt finansierede forskningsprojekter, til ombygninger, til apparatur og udviklingsprojekter. Det har endvidere været helt bevidst fra ledelsens side, at vi ønskede at skabe en vis "buffer" i budgettet, som kunne være til rådighed for den nye bestyrelse, der således har mulighed for at sætte sit fingeraftryk på universitetets budgetter. Som i de fleste andre professionelle bestyrelser er der i universitetsbestyrelserne et naturligt ønske om at kunne foretage strategiske investeringer.

Vi ønskede på SDU netop ikke at tilbyde vores bestyrelse mulighed for blot at administrere et på forhånd givet budget, hvor indtægterne helt modsvarede udgifterne. Eller værre – at bestyrelsen blot fik til opgave at fordele nedskæringer og besparelser. Så opsparingen på Syddansk Universitet er såmænd blot udtryk for dét, man andre steder i samfundslivet betegner som "rettidig omhu".

Når vi fra og med i år skal til at aflægge regnskab efter årsregnskabsloven, så vil man se, at store dele af denne såkaldte opsparing slet ikke er frie likvide midler men derimod beløb, som er hensat og disponerede til vedtagne indsatsområder.

Lad mig knytte et par kommentarer til universitetsloven af 28. maj 2003. Syddansk Universitet ønskede de ændringer, som lå i intentionerne bag universitetsloven. Her godt to år efter lovens ikrafttræden er vi også meget tilfredse med de nybrud, som loven medførte for universitetssektoren.

Som Johannes Due allerede har fortalt, er vi nået langt med at implementere loven på Syddansk Universitet. På Samfundsvidenskab og Humaniora har vi ansat alle institutledere, så her er loven fuldt implementeret. Og med den glædelige meddelelse om den politiske opbakning til fusionsplanerne mellem Ingeniørhøjskolen og universitetet kan vi nu gå i gang med at iværksætte ledelsesreformen på de to fakulteter, som kommer ud af denne fusion, nemlig på Det Tekniske og Det Naturvidenskabelige Fakultet.

Vi har styrket universitetets ledelse med at fuldtidsansætte en prorektor – Bjarne G. Sørensen – som i særlig grad skal koncentrere sig om at videreudvikle SDU i Jylland.. Så alt kunne sådan set være i den skønneste orden. Hvis det altså ikke lige var fordi statsmagten – eller skal jeg sige Centraladministrationen? – som ikke rigtig ønsker at give slip på sine rettigheder og styringsinstrumenter i forhold til universiteterne.

I aftalen om universitetsloven står der bl.a. ”Regelforenkling og øgede frihedsgrader om blandt andet opsparing og personaleforhold skal understøtte ledelsens beslutnings- og handlerum og give kendte rammer”.

Den første kommentar til denne meget rigtige politiske målsætning kunne være, at årets diskussion om universiteternes opsparing ikke helt stemmer overens med dette frihedsbrev. Det ligger også temmelig tungt med frihedsgraderne på personaleområdet. Vi skal fortsat have separat tilladelse til enhver ny chefstilling. Det krævede en betydelig indsats blot at få lov til at opslå en prorektorstilling ved Syddansk Universitet, selv om en sådan stilling var indskrevet i vores godkendte vedtægt, og de fleste universiteter har endnu ikke fået denne tilladelse. Der er begrænsninger på antallet af professorater – og i særlig grad de attraktive professorater i 38. lønramme. Der er en begrænsning på den lønramme, vi må bruge til chefstillinger, herunder til professorer. Alle uddannelser skal fortsat godkendes af Videnskabsministeren, og der er indtil videre også store begrænsninger på, hvor stor en del af en dansk uddannelse, vi må udbyde i udlandet.

Så der er stadig lang vej til friheden. Og universiteterne kan godt selv! Vi kan stå på egne ben. Vi har en ansvarlig bestyrelse og daglig ledelse, som både gerne vil og kan træffe de nødvendige beslutninger under respekt for de generelle rammer, som samfundet selvfølgelig skal sætte for vores virke.

Jeg vil afslutte denne del af årsfesten med at glæde mig over, at der nu er bevægelse i vore fusionsønsker. Som formanden allerede har kommenteret, så opfatter vi de politiske signaler som en opbakning til fusionsplanerne mellem Ingeniørhøjskolen Odense Teknikum og Syddansk Universitet. Hele fusionsgrundlaget er for længst forhandlet på plads mellem de to institutioner, og vi er klar til sætte det i værk.

Signalerne i forhold til vore fusionsønsker på tværs af Storebælt er lidt blandede lige nu, så nu må vi se, hvad der kommer ud af de annoncerede forhandlinger på dette område. Syddansk Universitet er imidlertid stadig meget interesseret i at styrke båndene med Handelshøjskolecentret i Slagelse.

Uden en stærk lokal og regional opbakning til disse fusioner, var de formentlig ikke blevet til noget. Så jeg vil slutte af med at takke alle jer, som også i denne sag har støttet os.

Og så vil jeg ønske jer all en forsat god festdag på denne smukke oktoberdag!